

DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2023-78-73-81>
УДК 378.011.3-051:78]:001.891(045)

**РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВТІЛЕННЯ МЕТОДИКИ
ПРОЄКТУВАННЯ ПЕРСОНАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
БЕЗ ПОЧАТКОВОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ**

© Жога Р.А.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:

Жога Руслан Анатолійович: ORCID: 0000-0002-3287-6918; ruslan20008@gmail.com; викладач кафедри інструментально-виконавської підготовки вчителя; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради; вул. Шота Руставелі 7 м. Харків, 61000, Україна.

У статті висвітлено результати педагогічного експерименту, проведеного у 2020-2023 роках на базі комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. У дослідженні задекларовано наявність вступників на музичні факультети закладів вищої педагогічної освіти, які не мають початкової музичної підготовки, що унеможливило якісне опанування фахової компетентності. Цю суперечність розв'язано через проєктування персонального освітнього середовища зазначеної категорії здобувачів.

Під час експериментальної роботи реалізація методики проєктування персонального освітнього середовища (ПОС) професійної підготовки вчителів музичного мистецтва без початкової музичної освіти проводилась відповідно до визначених сфер ПОС досліджуваної категорії здобувачів. Для наочності їх представлення використано діаграму Ейлера-Венна. За сфери було визначено такі, як діяльнісна, мотиваційна, креативна та особистісна.

Дослідження сформованості ПОС проводилось на основі методики експертизи освітнього середовища (за В. Ясвіним), за якою виокремлено п'ять факторів діагностики: широта, інтенсивність, емоційність, мобільність, домінантність. Беручи їх до уваги, використано кваліметричний метод. Результативність ПОС перевірялось на основі визначення сформованості фахової компетентності здобувачів досліджуваної категорії. Для цього створювались індивідуальні освітні траєкторії. Процес прогнозування індивідуальної освітньої траєкторії втілено за допомогою матричного моделювання з подальшим використанням графіку «Лінія тренду» (MS Excel).

Для діагностики рівня сформованості фахової компетентності досліджуваної категорії здобувачів застосовано мотиваційно-аксіологічний, особистісно-творчий та когнітивно-діяльнісний критерії оцінювання.

У висновку відмічено наявність суттєвих позитивних змін у рівні сформованості фахової компетентності, що є показником дієвості спроектованого персонального освітнього середовища здобувачів освіти без базової музичної підготовки.

Ключові слова: персональне освітнє середовище, професійна підготовка вчителів музичного мистецтва, фахова компетентність, майбутні вчителі музичного мистецтва без базової музичної підготовки.

R. Zhoga "Results of the study on the application of the methodology of designing a personal educational environment for the vocational training of music teachers lacking primary music education"

The article highlights the results of the pedagogical experiment conducted in 2020-2023 on the basis of the Municipal establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council. The study declared the presence of entrants to music faculties of higher pedagogical education institutions who do not have initial musical training, which makes it impossible to acquire professional competence. This contradiction was resolved through the design of a personal educational environment for the specified category of applicants.

During the experimental work, the implementation of the methodology of designing a personal educational environment (PEE) for the vocational training of music teachers without primary music education was carried out in accordance with the defined areas of the PEE of the studied category of students. The Euler-Venn diagram is used for clarity of their presentation. The spheres were defined as activity, motivational, creative and personal.

The study of the formation of PEE was conducted on the basis of the method of examination of the educational environment (according to V. Yasvin), according to which five diagnostic factors were distinguished: breadth, intensity, emotionality, mobility, and dominance. Taking them into account, the qualitative method was used. The effectiveness of the PES was checked on the basis of determining the formation of the professional competence of the applicants of the studied category. For this, individual educational trajectories were created. The process of forecasting an individual educational trajectory is implemented using matrix modeling followed by the use of the «Trend Line» graph (MS Excel).

Motivational-axiological, personal-creative and cognitive-activity assessment criteria were used to diagnose the level of formation of professional competence of the researched category of applicants.

The conclusion noted the presence of significant positive changes in the level of formation of professional competence, which is an indicator of the effectiveness of the designed personal educational environment for students without basic musical training.

Keywords: personal educational environment, vocational training of music teachers, professional competence, future music teachers without basic music training.

Постановка проблеми. Формування єдиного європейського освітнього простору, сучасні глобалізаційні процеси у світі, розвиток науки та техніки, інтенсифікація процесів обміну інформацією зумовили потребу в пошуку нових методів та стратегій для організації освітнього процесу. Реалізація таких суспільних запитів потребує від системи освіти створення різноманітного поліваріантного освітнього середовища професійної підготовки майбутніх фахівців. У центрі нашої уваги знаходяться майбутні вчителі музичного мистецтва без початкової музичної освіти, професійна підготовка яких поєднує набуття музично-виконавських, музично-теоретичних та психолого-педагогічних знань.

Як наслідок, спостерігається підвищення інтересу педагогічної спільноти до такого явища, як освітнє середовище. Існує достатній обсяг теоретико-методологічних знань про феномен сучасного освітнього середовища, але рівень його розробленості не відповідає вимогам музично-педагогічної освіти. Реалізація середовищного підходу при підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва потребує ґрунтового наукового аналізу. Це підсилюється наявністю на музичних факультетах педагогічних закладів вищої освіти вступників без початкової музичної підготовки. Розв'язати цю суперечність виявляється можливим шляхом удосконалення (покращення, модернізації, коригування) системи професійної підготовки вчителів музичного мистецтва через проєктування персонального освітнього середовища.

Протягом 2020-2023 н.р. на базі комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (КЗ «ХГПА» ХОР) проводилась науково-дослідницька робота щодо обґрунтування та експериментальної перевірки

методики проєктування персонального освітнього середовища професійної підготовки вчителів музичного мистецтва, які не мають початкової музичної освіти.

У цій діяльності ми керувались положеннями, закладеними у такі нормативні документи: закони України «Про освіту» (28.09.2017 р.), «Про вищу освіту» (із змінами № 1216-IX від 05.02.2021 р.); Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки (№ 286-р від 23.02.2022 р.); Концепція розвитку педагогічної освіти (№ 776 від 16.07.2018 р.); Тимчасовий стандарт вищої освіти України 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 25.07.2016 № 872.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічну основу науково-дослідницької роботи становлять наукові праці В. Беспалька, О. Братанич, М. Боришевського, М. Гузика, А. Разумної, Л. Некрашевич, В. Нікітіна, Т. Рогової, С. Якубова, О. Пехоти, К. Юнга, В. Петровського (персоналізація системи освіти); Г. Беляєва, А. Бондаревської, М. Братко, Е. Васильєвої, С. Дерябо, Л. Карпової, В. Козирева, В. Лебедевої, В. Новікова, В. Орлова, В. Панова, В. Рубцова, В. Слободчикова, В. Ясвіна, О. Ярошинської (середовищний підхід в освіті); В. Бикова, М. Братко, І. Габа, Н. Нікітіної, Т. Пухальського, М. Томашівської (структурування освітнього середовища).

Мета статті: здійснення аналізу результатів дослідження щодо перевірки дієвості спроектованого персонального освітнього середовища професійної підготовки вчителів музичного мистецтва, які не мають початкової музичної освіти.

Виклад основного матеріалу. Оцінюючи динаміку наукових досліджень, слід відзначити значне збільшення

зацікавленості вчених до питання синтезу персоналізації освіти та освітнього середовища, тобто створення персонального освітнього середовища. На основі опрацювання наукових джерел нами попередньо визначено сфери персонального освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Графічне представлення сфер ПОС досліджуваної категорії здобувачів

проводилось на основі діаграми Ейлера-Венна (рис. 1). Такий підхід мав місце в працях О. Єжової, Ю. Єчкало, Л. Карпової [2; 4; 10]. У нашому підході цей простір представлено як сукупність чотирьох сфер, кожна з яких є відповідною підструктурою, що сприяє формуванню конкретного компоненту персонального освітнього середовища, а саме: *діяльній, мотиваційній, креативній та особистісній* сфери [6; 9].

Рис. 1 Сфери персонального освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва без початкової музичної освіти

Реалізація *діяльній сфери* має за мету створення умов для формування необхідних професійних знань, оволодіння музично-теоретичними та музично-виконавськими знаннями та вміннями. Значною мірою цього можна досягти через застосування факультативу та менторської підтримки освітнього процесу.

Реалізація *мотиваційній сфери* полягає в забезпеченні взаємодії здобувача освіти із соціальним оточенням, внутрішнім та зовнішнім середовищами в контексті створенні умов для професійного самовдосконалення, спрямування на творче оволодіння музично-педагогічною професією, потребою в професійній самореалізації.

Мета *креативній сфери* реалізується в площині створення умов для розкриття та розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців без початкової музичної освіти. Цьому сприяє використання в освітньому процесі інноваційних технологій, факультативної роботи, вплив групи авторитетних педагогів, зміна ролі викладача.

Реалізація *особистісній сфери* має за мету забезпечення умов для розвитку здобувача освіти як особистості. При цьому

слід звернути увагу на розвиток індивідуально-психологічних особливостей, особистісних здібностей та особистісних якостей. Важливість цих характеристик має велике значення, оскільки їх рівень безпосередньо впливає на результативність його діяльності як музиканта, педагога, наставника, просвітника, виконавця.

Для проведення діагностики персонального освітнього середовища професійної підготовки вчителів музичного без початкової музичної освіти в КЗ «ХГПА» ХОР обрано методику експертизи освітнього середовища В. Ясвіна, адаптовану до завдань нашого дослідження [17, с. 115]. Для аналізу стану персонального освітнього середовища було виокремлено п'ять факторів, які в повній мірі відповідають цілям дослідження: *широта, інтенсивність, емоційність, мобільність, домінантність*. Ці показники дозволяють повною мірою оцінити ступінь сформованості створеного нами ПОС для досліджуваної категорії здобувачів. З точки зору якісної та типологічної характеристики середовища було проаналізовано параметр *модальність*. Розглянемо більш детально фактори ПОС.

Широта ПОС визначається як структурно-змістова характеристика середовища, яка охоплює всі суб'єкти, об'єкти, процеси та явища, що належать до нього, а також враховує організаційну культуру та соціально-гігієнічні умови закладу освіти. Цей фактор визначається можливістю участі досліджуваної категорії здобувачів у конкурсах та фестивалях усіх рівнів, участь у проведенні круглих столів, бесід з діячами мистецтв, артистами, науковцями, відвідування закладів культури, як невід'ємної частини освітнього процесу.

Інтенсивність – структурно-динамічна характеристика, що показує насиченість персоналізованого освітнього середовища умовами, впливами, можливостями, а також інтенсивність їх прояву. Реалізується це через можливість вибору освітнього мікросередовища (заняття в гуртках, секціях); використання інноваційних форм і методів навчання; відповідність рівня навчального навантаження здобувачів освіти без початкової музичної підготовки.

Емоційність – характеризує співвідношення в ПОС емоційного та раціональних компонентів. Відображається можливістю спілкування з педагогами в неформальній обстановці, коли здобувачі знаходяться в психологічно комфортному середовищі, відчують співпереживання та підтримку педагогів із приводу своїх освітніх успіхів чи невдач.

Мобільність – слугує показником здатності ПОС до органічних еволюційних змін, у контексті взаємовідносин із зовнішнім

середовищем. Характеризується наявністю найбільш актуальних дисциплін, спрямованих на підготовку здобувачів без початкової музичної освіти, варіативністю освітнього процесу; його спрямованістю окрім професійної підготовки на розвиток функціональної грамотності, особистісного розвитку; наявність сучасних інноваційних методів навчання, адаптованого нотного матеріалу для здобувачів без початкової музичної освіти.

Домінантність – характеризує значимість даного локального середовища в системі цінностей суб'єктів освітнього процесу. Цей фактор описує значущість персонального освітнього середовища для певного здобувача освіти. Визначається наявністю групи педагогів, які є авторитетом та навколо яких гуртуються здобувачі освіти, авторитетністю закладу освіти серед батьків студентів, залученістю здобувачів без початкової музичної підготовки до життя закладу освіти, значущістю студентського життя для більшості здобувачів.

Для оцінювання стану сформованості ПОС використано кваліметричний метод [3]. На основі експертної роботи визначено фактори та критерії дієвості персонального освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва без початкової музичної освіти.

Розглянемо результати дослідження рівня сформованості персонального освітнього середовища професійної підготовки вчителів музичного мистецтва без початкової музичної освіти в КЗ «ХГПА» за I семестр 2021-2022 н.р. наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Результати дослідження рівня сформованості ПОС в КЗ «ХГПА» за 2021-2023 н.р.

(у часткових оцінках фактору)

Фактор	2021 р. до експерименту	2023 р. після експерименту
Широта	0,10	0,15
Інтенсивність	0,10	0,14
Емоційність	0,11	0,15
Мобільність	0,07	0,14
Домінантність	0,16	0,20
Загальна оцінка в частках одиниці	0,55	0,77

Аналіз отриманих результатів вказує на позитивні зміни в рівні сформованості персонального освітнього середовища досліджуваної категорії здобувачів освіти після проведення експерименту. Проаналізуємо їх.

Підвищення фактору «Широта» (з 0,10 до 0,15) пояснюється залученням здобувачів

освіти до участі в конкурсах та фестивалях (в якості слухачів). Також важливу роль відіграє відвідування закладів культури, участь у проведенні круглих столів, бесід з діячами мистецтв, артистами, науковцями та можливість відвідувати факультативні заняття.

Збільшенню фактора «Інтенсивність» (з 0,10 до 0,14) сприяв власний приклад викладача, частота виконання ним на заняттях музичних творів, частота відвідування здобувачами освіти без початкової музичної підготовки концертів, збільшення тривалості роботи над певними етапами вивчення музичного твору.

Позитивні зміни фактора «Емоційність» (з 0,11 до 0,15) є результатом втілення індивідуальної освітньої траєкторії; збільшення рівня задоволеності від спілкування з викладачами та менторами, морально-психологічним кліматом на навчальних заняттях.

Значне збільшення фактору «Мобільність» (з 0,7 до 0,14) пояснюється, в першу чергу, функціонуванням факультативу «Навчаємось навчаючи», спрямованого на усунення недоліків у підготовці здобувачів без початкової музичної освіти, збільшення рівня здатність до навчання, засвоєння нової, не типової для тих, хто навчається інформації.

Зріст фактора «Домінантність» (з 0,16 до 0,20) вказує на дієвість застосування інноваційних освітніх технологій, значимість авторитетності викладачів музичних дисциплін, задоволеність умовами для надолуження прогалин в музичній підготовці, освітніми компонентами.

Таким чином, загальне значення часткової оцінки ПОС досліджуваної категорії здобувачів на завершальному етапі дослідження складає 0,77 балів, що відповідає оптимальному рівню.

Позитивну динаміку на контрольному етапі дослідження показав і параметр «модальність». Для цього було проведено повторне опитування здобувачів освіти що відображає їхнє суб'єктивне сприйняття персонального освітнього середовища.

Більшість опитуваних (70 %) сприймали середовище як вільне. Це вказує на те, що воно орієнтує майбутніх фахівців на досягнення в професійній діяльності та суспільстві.

Отже, отримані результати свідчать про те, що за період формувального етапу експерименту утворилась тенденція до більш вільного ПОС. Головними ресурсами здійснення цього руху є організація роботи факультативу, менторська підтримка освітнього процесу, створення адаптованого нотного матеріалу, застосування сучасних адаптивних, інноваційних методів навчання, можливості здійснення конкурсно-фестивальної діяльності.

Результати підтверджують і показники векторів «свобода-залежність» (фактор «Широта») та «активність-пасивність» (фактор «Мобільність»).

Рівень фактору «Широта» зріс з рівня 0,10 до 0,15, що пояснюється участю у якості слухачів у конкурсах та фестивалях, активізацією участі у проведенні круглих столів, бесід з діячами мистецтв, артистами; можливістю вибору освітнього мікросередовища та відвідуванні закладів культури.

Значно збільшився показник фактору «Мобільність» до рівня 0,14. Це стало можливо завдяки започаткуванню роботи факультативу «Навчаємось навчаючи», збільшення ступеня авторитетності викладачів музичних дисциплін, задоволеності умовами для надолуження прогалин в музичній підготовці; освітніми компонентами.

Показник модальності ПОС представлений за допомогою векторного моделювання. Тонка стрілка відображає вектор модальності на початку експерименту, товста стрілка – на кінці експерименту (рис. 2).

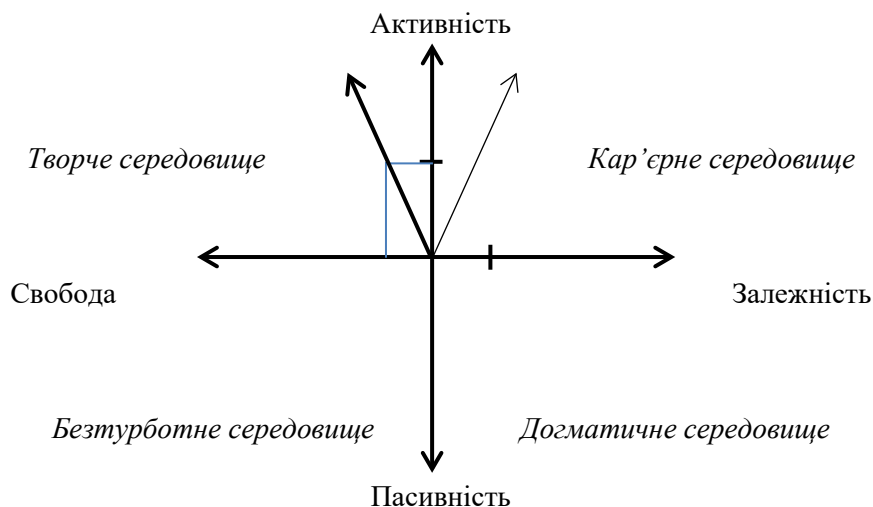

Рис. 2. Коефіцієнт модальності ПОС професійної підготовки вчителів музичного мистецтва без початкової музичної освіти на контрольному етапі дослідження

Відповідно до типології середовища, виділеного Я. Корчаком, персональне освітнє середовище професійної підготовки вчителів музичного мистецтва без початкової музичної освіти встановлено як «середовище вільної активності».

У дослідженні персоналізація ПОС значною мірою реалізована через розроблення механізму прогнозування індивідуальної освітньої траєкторії. Цей процес реалізовано за допомогою матричного моделювання з використанням сфер ПОС та визначених критеріїв початкової музичної підготовки, а саме: музично-теоретичної підготовки, володіння технічними навичками та рівня самостійності.

На матриці прогнозування індивідуальної освітньої траєкторії по вертикалі наведено критерії та показники початкової музичної підготовки, по горизонталі – сфери персонального освітнього середовища досліджуваної категорії здобувачів. Для зручності користування комірки вертикального стовпця (складові ФК) – пронумеровані, комірки горизонтального ряду (компоненти ПОС) позначені буквами А, Б, ... Е. На їх перетині знаком «+» відмічено клітинки, які вказують відповідність певного показника та сфери ПОС, яка впливає на його формування. Подвійний знак «++» вказує на необхідність повторного вивчення матеріалу здобувачем освіти. Фрагмент матриці наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Матриця прогнозування індивідуальної освітньої траєкторії (фрагмент)

Критерій	Показник		Сфери ПОС												Способи оцінки	
			Особистісна сфера													
			Мотиваційна сфера				Креативна сфера				Діяльнісна сфера					
			Власний приклад викладача	Відвідання концертів, конкурсів	Ознайомлення з майбутньою професією	Рефлексивне осмислення майбутньої професії	Зміна ролі викладача	Творче опрацювання проблем у підготовці на базі синергетичних підходів	Опрацювання навчального матеріалу на основі візуальних образів	Застосування інноваційних технологій	Застосування адаптивного навчання	Експрес-програма для усунення недоліків	Факультатив, різномікове співробітництво	Конкурсно-фестивальна діяльність		
			А	Б	В	Г	Д	Е	Ж	З	И	Й	К	Л	Оцінка	
Музично-теоретична підготовка	Загальна обізнаність в сучасній музичній культурі	1														
	1-й часовий період	1.1														
	2-й часовий період	1.2														
	3-й часовий період	1.3														
	Знання елементарної теорії музики	2														
	1-й часовий період	2.1														
	2-й часовий період	2.2														
	3-й часовий період	2.3														
	Загальна оцінка															

Процес прогнозування індивідуальної освітньої траєкторії розділено на три часових періоди, кожен з яких триває два тижні. Після закінчення кожного періоду відбувається оцінювання освітнього прогресу та контрольний зріз. Для наочності, полегшення прогнозування та зчитування освітньої траєкторії всі три часових періоди розташовані паралельно під відповідним показником. На підставі отриманої інформації за допомогою графіку «Лінія тренду» в подальшому відбувається прогнозування індивідуальної освітньої траєкторії.

Одним із головних завдань дослідження є формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва без початкової музичної освіти. Для діагностики рівня її сформованості визначено критерії, а саме *мотиваційно-аксіологічний, особистісно-творчий та когнітивно-діяльнісний* [1; 5; 7; 11; 12; 13; 14; 15; 16].

Показниками *мотиваційно-аксіологічного* критерію визначено розвиненість мотиваційної сфери здобувачів освіти без

початкової музичної підготовки та низку їхніх життєвих та освітніх цінностей.

Для оцінки *особистісно-творчого* критерію було використано такі показники: сформованість особистісних якостей, адекватність самооцінки здобувачами освіти власних можливостей, музичних здібностей, сформованість уважності, уміння концентруватись.

Показниками *когнітивно-діяльнісного* критерію визначено рівні оволодіння знаннями та уміннями, які відповідають змісту фахової компетентності та рівнів освітніх досягнень досліджуваної категорії здобувачів, пізнавальна активність, самостійність, ініціативність, надолуження прогалин у теоретичній підготовці здобувача освіти.

Наведемо узагальнені результати рівня сформованості фахової компетентності за *мотиваційно-аксіологічним, особистісно-творчим та когнітивно-діяльнісним* критеріями (табл. 3) професійної підготовки музичного

Таблиця 3

Сформованість фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва без початкової музичної освіти

Критерії	Рівні	КГ	ЕГ	Приріст
		%	%	%
Мотиваційно-аксіологічний	В	29,41	42,50	13,09
	С	38,23	30,00	-8,23
	Н	38,23	27,50	-10,73
Рефлексивно-особистісний	В	38,23	50,00	11,77
	С	35,29	37,50	2,21
	Н	26,47	12,50	-13,97
Когнітивно-діяльнісний	В	37,25	46,66	9,41
	С	33,82	36,66	2,84
	Н	28,92	16,66	-12,26
Узагальнені результати	В	34,96	46,38	11,42
	С	35,78	34,72	-1,06
	Н	31,21	18,88	-12,33

Як свідчать отримані результати, упровадження методики проєктування персонального освітнього середовища професійної підготовки вчителів музичного мистецтва, які не мають початкової музичної освіти позитивно вплинуло на формування їхньої фахової компетентності, що підтверджується позитивною динамікою за всіма показниками.

Найбільший вплив спроектованого ПОС на формування фахової компетентності зафіксовано за мотиваційно-аксіологічним

критерієм. Високий рівень ФК за цим критерієм демонструють 42,50 % респондентів ЕГ, що на 27,50 % більше ніж на констатувальному етапі експерименту. Водночас лише 29,41 % майбутніх учителів музичного мистецтва КГ демонструють високий рівень розвитку означеного показника, що більше на 11,77 % порівняно з констатувальним етапом.

Статистичну значущість результатів експериментальної роботи та висновок щодо дієвості теоретично обґрунтованої й

мистецтва без початкової музичної освіти визначено за критерієм Пірсона χ^2 .

Висновки. Отже, аналіз результатів науково-дослідницької роботи дає підстави стверджувати, що в майбутніх учителів музичного мистецтва без початкової музичної освіти на кінець експерименту було

зафіксовано суттєві позитивні зміни в рівні сформованості фахової компетентності. Це є підставою для висновку про дієвість спроектованого персонального освітнього середовища, правильність сформульованої гіпотези та вибору методологічних засад дослідження.

Список використаних джерел

1. Гаврілова Л. Г. Система формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедійних технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Л. Г. Гаврілова. – Київ, 2015. – 656 с.

2. Єжова О. Теоретичні підходи до визначення превентивного виховного середовища / О. Єжова // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – 2013. – № 1 (10) – С. 153–158.

3. Єльнікова Г. В. Деякі питання організації адаптивного навчання в закладах освіти / Г. В. Єльнікова // Адаптивне управління: теорія і практика. Серія: Педагогіка. – 2020. – Вип. 10 (19). – Режим доступу : https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUK_Ewiy0puOuKnxAhUECRAIHYP7CasQFnoECAMQAw&url=https%3A%2F%2Famtp.org.ua%2Findex.php%2Fjournal%2Farticle%2Fdownload%2F282%2F254&usg=AOvVaw3tk5drL3q0CLMdgEwUodZ6 (дата звернення: 21.06.2021 р.)

4. Єчкало Ю. В. Модель персонального навчального середовища / Ю. В. Єчкало // Новітні комп'ютерні технології. – Кривий Ріг, 2013. – Т. 11. – С. 51–52.

5. Жога Р. А. Проблеми професійної підготовки вчителів музичного мистецтва з початковою музичною підготовкою та без неї в умовах сучасного освітнього середовища / Р. А. Жога // Інженерні та освітні технології. – 2022. – Т. 10, № 3. – С. 30–42. DOI: <https://doi.org/10.30929/2307-9770.2022.10.03.03>

6. Жога Р. А. Модель проектування персонального освітнього середовища професійної підготовки вчителів музичного мистецтва / Р. А. Жога // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи : зб. наук. пр. / Укр. держ. ун-т імені Михайла Драгоманова. – Київ : Гельветика, 2023. – Вип. 93. – С. 48–53. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.93.10>

7. Жога Р. А. Структура фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. / Р. А. Жога // Вісник науки та освіти. Серія «Педагогіка». – 2023. – № 2 (8) – С 397–409 DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-2\(8\)-397-409](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-2(8)-397-409)

8. Жога Р. А. Адаптивні технології в музично-педагогічній освіті. / Р. А. Жога // Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузів.

зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобиц. держ. пед. ун-ту імені Івана Франка. – Дрогобиц : Гельветика, 2021. – Том 4, вип. 42. – С. 265–270. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/43-1-39>

9. Жога Р. А., Штефан Л. В. Структура освітнього середовища майбутніх вчителів музичного мистецтва. / Р. А. Жога, Л. В. Штефан // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. – Запоріжжя : КПУ, – 2022. – Т. 1, Вип. 80. – С. 43–48. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.80.1.7>

10. Карпова Л. Г. Теоретико-методичні засади створення освітньо-розвивального середовища в спеціалізованих закладах загальної середньої освіти для обдарованих дітей : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Л. Г. Карпова. – Харків, 2019. – 529 с.

11. Лупак Н. М. Теорія і практика формування комунікативної компетентності майбутніх учителів мистецьких спеціальностей на засадах інтермедіальної технології : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Н. М. Лупак. – Тернопіль, 2021. – 610 с.

12. Пастушенко Л. А. Педагогічна технологія розвитку професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у вищих мистецьких навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. А. Пастушенко. – Рівне, 2017. – 244 с.

13. Пухальський Т. Д. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя музики засобами диригентсько-хорових дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Т. Д. Пухальський. – Київ, 2019. – 307 с.

14. Соляр Л. В. Формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва : дис. ... канд. пед. наук : 20.00.04 / Л. В. Соляр. – Кременець, 2018. – 299 с.

15. Томашівська М. М. Формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами українського народного музичного мистецтва : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / М. М. Томашівська. – Кременець, 2019. – 280 с.

16. Чинчева Л. В. Методика формування диригентсько-хорової компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах педагогічної практики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Л. В. Чинчева. – Київ, 2019. – 24 с.

17. Ясвин В. А. Образовательная среда. От моделирования к проектированию / В. А. Ясвин. – М. : Смысл, 2001. – 365 с.

References:

1. Havrilova, LG 2015, 'Systema formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzyky zasobamy multymediinykh tekhnolohii' [*System of professional competence formation of future music teachers by means of multimedia technologies*], Kand.ped.n. thesis, Kyiv.
2. Yezhova, O 2013, 'Teoretychni pidkhody do vyznachennia preventyvnoho vykhovnoho seredovyscha' [*Theoretical approaches to the definition of a preventive educational environment*], *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Pedahohika*, no 1, Pp. 153-158.
3. Ielnykova, HV 2020, 'Deiaki pytannia orhanizatsii adaptivnoho navchannia v zakladakh osvity' [*Some issues of organizing adaptive learning in educational institutions*], *Adaptivne upravlinnia: teoriia i praktyka. Seriya : Pedahohika*, iss. 10, viewed 26 January 2021, <<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiy0puOuKnxAhUECRAIHYP7CasQFnoECAMQAw&url=https%3A%2F%2Famtp.org.ua%2Findex.php%2Fjournal%2Farticle%2Fdownload%2F282%2F254&usg=AOvVaw3tk5drL3q0CLMdgEwUodZ6>>
4. Yechkalo, YuV 2013, 'Model personalnoho navchalnoho seredovyscha' [*Model of a personal educational environment*], *Novitni komp'uterni tekhnolohii*, Vol. 11, Pp. 51-52.
5. Zhoga, RA 2022, 'Problemy profesiinoi pidhotovky vchyteliv muzychnoho mystetstva z pochatkovoio muzychnoiu pidhotovkoiu ta bez nei v umovakh suchasnoho osvitnoho seredovyscha' [*Problems of professional training of music teachers with and without primary musical training in the conditions of the modern educational environment*], *Inzhenerni ta osvitni tekhnolohii*, Vol. 10, no 3, Pp. 30-42, DOI: <https://doi.org/10.30929/2307-9770.2022.10.03.03>
6. Zhoga, RA 2023, 'Model' proyektuvannya personal'noho osvitn'oho seredovyscha profesiynoi pidhotovky vchyteliv muzychnoho mystetstva' [*A model of designing a personal educational environment for the professional training of music teachers*], *Naukovyy chasopys natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 5. Pedahohichni nauky: realiyi ta perspektyvy*, Vol. 93, Pp. 48-53, DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.93.10>
7. Zhoga, RA 2023, 'Struktura fakhovoyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva' [*The structure of professional competence of future music teachers*], *Visnyk nauky ta osvity. Seriya «Pedahohika»*, no 2, Pp. 397-409. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-2\(8\)-397-409](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-2(8)-397-409)
8. Zhoga, RA 2021, 'Adaptivni tekhnolohiyi v muzychno-pedahohichniy osviti' [*Adaptive technologies in musical and pedagogical education*], *Aktual'ni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivs'kyi zbirnyk naukovykh prats' molodykh vchenykh Drohobys'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*, Vol. 4, iss. 42, Pp. 265-270, DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/43-1-39>
9. Zhoga, RA & Shtefan, LV 2022, 'Struktura osvitn'oho seredovyscha maybutnikh vchyteliv muzychnoho mystetstva' [*The structure of the educational environment of future musical art teachers*], *Pedahohika formuvannya tvorchoyi osobystosti u vyshchii i zahal'noosvitniy shkolakh*, Vol. 1, iss. 80, Pp. 43-48. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.80.1.7>
10. Karpova, LG, 2019, 'Teoretyko-metodychni zasady stvorennia osvitno-rozvyvalnoho seredovyscha v spetsializovanykh zakladakh serednoi osvity dlia obdarovanykh ditei' [*Theoretical and methodological foundations of creating an educational and developmental environment in specialized general secondary education institutions for talented children*], Doct. ped. n. thesis, Kharkiv.
11. Lupak, NM 2021, 'Teoriia i praktyka formuvannya komunikativnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv mystetskykh spetsialnostei na zasadakh intermedialnoi tekhnolohii' [*Theory and practice of forming communicative competence of future teachers of art specialties on the basis of intermedia technology*], Doct. ped. n. thesis, Ternopil.
12. Pastushenko, LA 2017, 'Pedahohichna tekhnolohiia rozvytku profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva u vyshchykh mystetskykh navchalnykh zakladakh' [*Pedagogical technology for the development of professional competence of future teachers of musical art at higher art educational institutions*], Kand. ped. n. thesis, Rivne.
13. Puhalsky, TD 2019, 'Formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia muzyky zasobamy dyryhentsko-khorovykh dystsyplin' [*Formation of professional competence of the future music teacher by means of conducting and choral disciplines*], Kand. ped. n. thesis, Kyiv.
14. Solyar, LV 2018, 'Formuvannya etnokulturnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva' [*Formation of ethnocultural competence of future musical art teachers*], Kand. ped. n. thesis, Kremenets.
15. Tomashivska, MM 2019, 'Formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzyky zasobamy ukrainskoho narodnoho muzychnoho mystetstva' [*Formation of professional competence of future music teachers by means of Ukrainian folk musical art*], Kand. ped. n. thesis, Kremenets.
16. Chinceva, LV 2019, 'Metodyka formuvannya dyryhentsko-khorovoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva v umovakh pedahohichnoi praktyky' [*Methods of forming conducting and choral competence of future music teacher in pedagogical practice*], Kand.ped.n. abstract, Kyiv.
17. Yasvin, VA 2001, *Obrazovatel'naya sreda. Ot modelirovaniya k proektirovaniyu* [*Educational Wednesday. From modeling to design*], Smysl, Moscow.

Стаття надійшла до редакції 20.01.2023 р.